

Fordítóprogramok

10. előadás

Aszalós László

2015. november 11.

Típus

Értelmezése programozási nyelvenként eltérő:

- értékek egy halmaza
- ezen értékeken végzett műveletek egy halmaza
- az osztályok a típus egyik lehetséges felfogása

Típusrendszer

Mely típusoknál mely műveletek használhatóak?

Típus ellenőrzés

A műveleteknek megfelelőek az argumentumaik?

Statikus vagy dinamikus típusok?

- statikus típusok sok hibát felfedeznek a fordítás során
- statikus típusok feleslegessé teszik futás közbeni típusellenőrzéseket
- a statikus típusok nagyon merevvé teszik a programozást
- statikus típusokkal nehéz prototípusok gyors készítése

Példa

Tekintsük a következő egyszerű programozási nyelvet, melynek a szintaxisa a következő!

- Program

- ▶ $P \rightarrow D; E$

- Deklaráció

- ▶ $D \rightarrow D; D \mid i : T$

- Típus

- ▶ $T \rightarrow integer \mid char \mid array[num] \text{ of } T$

- Kifejezés

- ▶ $E \rightarrow literal \mid num \mid i \mid E + E \mid E[E]$

Példa - szemantika

```
D -> i:T  
      addtype(i.name, T.type);
```

```
T -> integer  
      T.type=integer;
```

```
T -> char  
      T.type=char;
```

```
T -> array[num] of T_1  
      T.type=array(T_1.type, num.val)
```

Példa - szemantika folytatás

```
E -> literal  
    E.type=char
```

```
E -> num  
    E.type=integer
```

```
E -> i  
    E.type=lookup_type(i.name)
```

```
E -> E1+E2  
    if E_1.type==E_2.type==integer  
    then E.type=integer else E.type=error
```

```
E -> E_1[E_2]  
    if E_2.type==integer and E_1.type==array(s,t)  
    then E.type=s else E.type=error
```

Akciószimbólum

A nyelvtan helyettesítései szabályaiban speciális jelekkel (*akciószimbólumokkal*) jelöljük azt, ha szintaxisfa felépítése folyamán a szabály alkalmazásakor szemantikus tevékenységeket is kell végezni. Ha a tevékenységet egy *proc* eljárás írja le, akkor ezt az eljárást *szemantikus rutinnak* nevezzük és a hozzátartozó szimbólumot *@proc*-cal jelöljük.

Fordítási nyelvtan

Ha egy *G* környezetfüggetlen nyelvtan szabályainak jobb oldalait akciószimbólumokkal egészítjük ki, akkor a nyelvtant *fordítási nyelvtannak* nevezzük. A fordítási nyelvtant *TG*-vel jelöljük.

Attribútum

A továbbiakban jelölje $@S$ a TG fordítási nyelvtan akciószimbólumainak a halmazát. Legyen $\mathcal{A}$ egy véges, nem üres halmaz, az attribútumok halmaza. Ekkor minden $X \in T \cup N \cup @S$ szimbólumhoz rendeljük hozzá az $\mathcal{A}$ egy $\mathcal{A}(X)$ részhalmazát, speciálisan a $@s$ szimbólumra legyen $\mathcal{A}(@s)$ az s szemantikus rutin paramétereinek halmaza. Az *attribútumértékek halmazát* jelölje $\mathcal{V}$. Legyen $\mathcal{R}$ a *szemantikus függvények halmaza*.

Logikai feltételek halmaza

Legyen $\mathcal{C}$ a *logikai feltételek halmaza*, és minden $p \in P$ helyettesítési szabályhoz rendeljük hozzá a $\mathcal{C}$ egy $\mathcal{C}(p)$ elemét. A $\mathcal{C}(p)$ egy logikai állítást mond ki a p -hez tartozó $\mathcal{A}(p)$ attribútumokra. Ha az állítás nem teljesül, akkor a szemantikai elemző hibát jelez.

Attribútum fordítási nyelvtan

Az $ATG = (TG, \mathcal{A}, \mathcal{V}, \mathcal{R}, \mathcal{C})$ ötöst *attribútum fordítási nyelvtannak* nevezik, ahol

- TG egy fordítási nyelvtan,
- $\mathcal{A}$ az attribútumok halmaza,
- $\mathcal{V}$ az attribútumértékek halmaza,
- $\mathcal{R}$ a szemantikus szabályok halmaza és
- $\mathcal{C}$ a logikai feltételek halmaza.

Szintetizált/örökölt

Az $X \in T \cup N$ szimbólum egy $X.a$ attribútumát *szintetizálnak* nevezzük, értékét egy szemantikus függvény abban az esetben határozza meg, amikor az X szimbólum egy helyettesítési szabály bal oldalán áll. Az $X.a$ attribútum *örökölt*, ha értékét egy szemantikus függvény abban az esetben határozza meg, amikor az X szimbólum egy helyettesítési szabály jobb oldalán áll. Jelölje az X szintetizált és örökölt attribútumait az $\mathcal{S}(X)$ illetve $\mathcal{I}(X)$.

Megjegyzés

A szintetizált attribútumok alulról-fel, az örökölt szimbólumok felülről-le és egy helyettesítési szabály jobb oldalát alkotó pontokon továbbítják.

Meghatározott értékű attribútumok halmaza

Legyen $AF(p)$ az $\mathcal{R}(p)$ szemantikus függvények által *meghatározott értékű attribútumok halmaza*, azaz $AF(p) = \{X.a \mid X.a = f(\dots) \in \mathcal{R}(p)\}$

Tétel

Egy ATG nyelvtan minden $X \in T \cup N \cup @S$ szimbólumára $\mathcal{S}(X) \cap \mathcal{I}(X) = \emptyset$.

Teljes attribútum fordítási nyelvtan

Egy attribútum fordítási nyelvtant *teljes attribútum fordítási nyelvtannak* nevezzük, ha minden $p : X_0 \rightarrow X_1 X_2 \dots X_n$ helyettesítési szabályra

- $\mathcal{S}(X_i) \subseteq AF(p)$, ha $i = 0$, vagy $X_i = @s$,
- $\mathcal{I}(X_i) \subseteq AF(p)$ ($1 \leq i \leq n$),
- $\mathcal{A}(X_i) = \mathcal{S}(X_i) \cup \mathcal{I}(X_i)$ ($0 \leq i \leq n$)

Jól definiált attribútum fordítási nyelvtannak

Egy attribútum fordítási nyelvtant *jól definiált attribútum fordítási nyelvtannak* nevezzük, ha a nyelvtan által definiált nyelv minden mondatára teljesül, hogy a mondat szintaxisfájának minden pontjában minden attribútum értéke egyértelműen kiszámítható.

Példa

Tekintsük a következő nyelvtant, mellyel bináris valós számokat írhatunk le!

- ① $S \rightarrow N.N$
- ② $S \rightarrow N$
- ③ $N \rightarrow ND$
- ④ $N \rightarrow D$
- ⑤ $D \rightarrow 0$
- ⑥ $D \rightarrow 1$

Annak érdekében, hogy meghatározhassuk a szám értékét, a következő attribútumokat fogjuk felhasználni

- *value* a bináris szám decimális értéke (szintetizált)
- *length* beolvasott szám hossza (szintetizált)
- *exp* a számjegyhez tartozó kitevő (örökölt)

Tekintsük a fordítási nyelvtant!

① $S \rightarrow N.N'$

- ▶ $S.v = N.v + N'.v$
- ▶ $N.e = 0$
- ▶ $N'.e = -N'.l$

② $S \rightarrow N$

- ▶ $S.v = N.v$
- ▶ $N.e = 0$

③ $N \rightarrow N'D$

- ▶ $N.v = N'.v + D.v$
- ▶ $N.l = N'.l + 1$
- ▶ $N'.e = N.e + 1$
- ▶ $D.e = N.e$

④ $N \rightarrow D$

- ▶ $N.v = D.v$
- ▶ $D.e = N.e$
- ▶ $N.l = D.l$

Tekintsük a fordítási nyelvtant!

⑤ $D \rightarrow 0$

▶ $D.v = 0$

▶ $D.l = 1$

⑥ $D \rightarrow 1$

▶ $D.v = 2^{D.e}$

▶ $D.l = 1$

Adjuk meg a korábbiak alapján a 10.1 értékét!

$$S \Rightarrow N_1.N_2 \Rightarrow N_3D_4.N_2 \Rightarrow D_5D_4.N_2 \Rightarrow 10.N_2 \Rightarrow 10.D_6 \Rightarrow 10.1$$

- $S \rightarrow N_1.N_2$

- ▶ $S.v = N_1.v + N_2.v$
- ▶ $N_1.e = 0$
- ▶ $N_2.e = -N_2.l$

- $N_1 \rightarrow N_3D_4$

- ▶ $N_1.v = N_3.v + D_4.v$
- ▶ $N_1.l = N_3.l + 1$
- ▶ $N_3.e = N_1.e + 1$
- ▶ $D_4.e = N_1.e$

- $N_3 \rightarrow D_5$

- ▶ $N_3.v = D_5.v$
- ▶ $D_5.e = N_3.e$
- ▶ $N_3.l = D_5.l$

Adjuk meg a korábbiak alapján a 10.1 értékét!

- $D5 \rightarrow 1$

- ▶ $D_{5.v} = 2^{D_{5.e}}$

- ▶ $D_{5.l} = 1$

- $D4 \rightarrow 0$

- ▶ $D_{4.v} = 0$

- ▶ $D_{4.l} = 1$

- $N2 \rightarrow D_6$

- ▶ $N_{2.v} = D_{6.v}$

- ▶ $D_{6.e} = N_{2.e}$

- ▶ $N_{2.l} = D_{6.l}$

- $D6 \rightarrow 0$

- ▶ $D_{6.v} = 2^{D_{6.e}}$

- ▶ $D_{6.l} = 1$

Direkt attribútumfüggőségek!

A $p : X_0 \rightarrow X_1 X_2 \dots X_n$ helyettesítési szabályhoz tartozó *direkt attribútumfüggőségek* a következők:

$$DP(p) = \{(X_i.a, X_j.b) | X_j.b = f(\dots, X_i.a, \dots)\} \in \mathcal{R}(p)$$

A direkt attribútumfüggőségek egy adott szintaxisfára *függőségi gráfot* generálnak, ahol a gráf pontjai az attribútumok, az irányított élek pedig megfelelnek az attribútumfüggőségeknek. Egy attribútum fordítási nyelvtant *lokálisan aciklikusnak* nevezzük, ha minden $p \in P$ helyettesítési szabályra a $DP(p)$ függőségi gráf körmentes. Legyen $DT(x)$ az x mondat levezetésében felhasznált összes p szabályhoz tartozó $DP(p)$ direkt függőségek halmaza.

Tétel

Egy teljes attribútum nyelvtan jól definiált, ha a nyelvtan által definiált nyelv minden x mondatára a $DT(x)$ gráf nem tartalmaz kört.